

۹۹ موارد دیگری که در این طرح آمده عبارت‌اند از: معیارهای احراز شرایط اختصاصی چون رجل سیاسی-مذهبی، مدیر، مدبر، ایرانی‌الاصل، شرایط عمومی که در مرحله ثبت‌نام بررسی می‌شود، لزوم ارائه برنامه‌ها و معرفی مشاوران، تکلیف وزارت کشور به ایجاد سامانه الکترونیکی ثبت‌نام داوطلبان، تعیین ضمانت اجرای ارائه مدارک جعلی یا غیرمعتبر، مهلت رسیدگی شورای نگهبان به صلاحیت داوطلبان، سازوکارهای مورد استفاده شورای نگهبان جهت احراز صلاحیت‌ها. ۶۶

موارد دیگری که در این طرح آمده عبارت‌اند از: معیارهای احراز شرایط اختصاصی چون رجل سیاسی-مذهبی، مدیر، مدبر، ایرانی‌الاصل، شرایط عمومی که در مرحله ثبت‌نام بررسی می‌شود، لزوم ارائه برنامه‌ها و معرفی مشاوران، تکلیف وزارت کشور به ایجاد سامانه الکترونیکی ثبت‌نام داوطلبان، تعیین ضمانت اجرای ارائه مدارک جعلی یا غیرمعتبر، مهلت رسیدگی شورای نگهبان به صلاحیت داوطلبان، سازوکارهای مورد استفاده شورای نگهبان جهت احراز صلاحیت‌ها.

نقاط قوت و ضعف طرح اخیر اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری

۱. نقاط قوت

بر اساس بررسی‌ها بخشی از تدابیر تدوین‌کنندگان در طرح مثبت ارزیابی شده، می‌تواند به بهبود نظام انتخابات ریاست جمهوری کمک کند. مزایای این طرح عبارت‌اند از:

- **تعیین مهلت برای شورای نگهبان در جهت رسیدگی به صلاحیت داوطلبان و پاسخ به اعتراضات نامزدها:** ماده ۱۲ طرح پیشنهاد اصلاح ماده ۵۵ قانون انتخابات ریاست جمهوری، در تبصره ۵ خود مهلتی ۷۲ ساعته را برای پاسخگویی شورای نگهبان به اعتراضات افراد ناراضی به فرایند انتخابات پیش‌بینی کرده است. البته احتمال دارد این تبصره در شورای نگهبان متوقف شود. افزون

با توجه به تجربه چندین ساله تلاش جهت اصلاح قوانین انتخاباتی، ذکر این نکته لازم است که طرح‌ها و لوایح جامع در تصویب و قانونی شدن عموماً ناکام بوده‌اند. علت این امر شاید دشوار بودن اجماع جریان‌ها و گروه‌های سیاسی برمتنی واحد بود که موجب می‌شد اصلاحات جزئی و گام‌به‌گام توفیق بیشتری داشته باشند.

مقدمه طرح اخیر اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری

در ادامه اصلاحات یادشده در مرداد سال جاری (۱۳۹۹) طرحی از جانب نمایندگان ارائه شده است که سعی در حل مشکلات این حوزه دارد؛ البته تدوین‌کنندگان در مقدمه توجیهی به نکاتی اشاره کرده‌اند که خالی از اشکال نیست. مطابق مقدمه این طرح، شرایطی را که باید شورای نگهبان احراز کند، دو بخش است: «شرایط عمومی» و «شرایط اختصاصی». شرایط اختصاصی به شرایط مربوط به موارد مندرج در اصل ۱۱۵ تقسیم شده است؛ اعم از رجل سیاسی-مذهبی، مدیر و مدبر بودن و شرایطی غیر از این موارد. در ادامه مقدمه، تعیین شرایطی غیر از این موارد چهارگانه را در صلاحیت مجلس شورای اسلامی دانسته است. درباره این مقدمه توجیهی نکات قابل تأمل ذیل را می‌توان برشمرد:

- صلاحیت شورای نگهبان در تعیین معیار احراز شرایط فوق براساس نص قانون اساسی ثابت می‌شود؛ نه برطبق سیاست‌های کلی. توضیح اینکه تعیین معیارهای یادشده در حقیقت تفسیر قانون اساسی محسوب می‌شود و این صلاحیت در انحصار شورای نگهبان است و سیاست‌های کلی انتخابات تنها بر این حقیقت تأکید داشته است.
- علی‌رغم اشاره این طرح به صلاحیت شورای نگهبان در تعیین معیار احراز شرایط چهارگانه، تدوین‌کنندگان بخشی از مواد را به تعیین معیارهای یادشده اختصاص داده‌اند؛ حال آنکه شورای نگهبان در مصوبه خود در سال ۱۳۹۶ با استفاده از صلاحیت انحصاری خود در تفسیر قانون اساسی، این معیارها را تعیین کرد و معلوم نیست پیشنهاد طرح آن‌ها در قالب قانون با چه استدلالی انجام گرفته است.

این دلیل بود که در جریان رقابت‌های انتخاباتی مقامات یادشده، سوءاستفاده از جایگاه و امکانات مربوطه محتمل است. البته این طرح به علت داشتن ضعف‌های شکلی در کمیسیون به تصویب نرسید و این نقد مهم وجود داشت که در برخی موارد جانشین مقام مستعفی با تأخیر روی کار می‌آمد و این موضوع در مشاغل حساس موجب اختلال در اداره امور کشور می‌شد. از طرفی، برخی این تدبیر را بهینه نمی‌پندارند و معتقدند می‌توان با گسترش شفافیت و دامنه نظارت بر تبلیغات و جریان امور مالی نامزدها از تدابیر این چنینی بی‌نیاز شد.

آخرین اصلاحات این قانون به «لایحه جامع انتخابات» بازمی‌گردد که در سال ۱۳۹۷ تقدیم مجلس شد تا حلال بسیاری از مشکلات این حوزه باشد. البته در همین سال برخی نمایندگان طرح دیگری را با عنوان «طرح اصلاح ماده ۳۵ قانون انتخابات ریاست جمهوری» ارائه کردند که دغدغه اصلی آن‌ها افزایش دامنه شمول مفهوم رجل سیاسی-مذهبی به بانوان بود؛ ولی با توجه به مغایر بودن با موازین قانون اساسی تصویب آن دنبال نشد.

فارغ از این طرح‌ها و لوایح، همان‌طور که گفته شد، یکی دیگر از مشکلات، ابهام در شرایط داوطلبان ریاست جمهوری بود. با توجه به اینکه مفاد قانون انتخابات ریاست جمهوری بازناب اصل ۱۱۵ قانون اساسی بود و رفع ابهام آن از طریق تفسیر مقام رسمی، یعنی شورای نگهبان امکان‌پذیر بود، این شورا معیارهایی را برشمرد که بر اساس آن شرایط قانونی را در داوطلبان احراز می‌کند. مطابق مصوبه ۲۰ بهمن ۱۳۹۶، شورای نگهبان برای احراز شرایط و تأیید صلاحیت وی مواردی همچون سابقه فعالیت سیاسی-مذهبی یا تصدی در مسئولیت‌های کلان، شرط سنی، صلاحیت علمی، برنامه‌های داوطلب و گفت‌وگو با مشاوران معرفی شده برای تشریح برنامه‌های مزبور را محور بررسی‌های خود قرار داد. بخشی از موارد طرح حاضر هم از مفاد این مصوبه اقتباس شده است.

۱- ارائه چنین طرحی به‌نوعی تفسیر قانون اساسی محسوب می‌شود و مرجع مفسر قانون اساسی نیز در این قانون مشخص است.